

Секція 4

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Ільїна О.М.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Коломійцева А.О.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЗНАЧУЩІСТЬ РЕФЛЕКСІЇ У СТВОРЕНІ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** У процесі експериментального дослідження ми прийшли до висновку, що до психолого-педагогічних умов, які забезпечують формування культури професійного спілкування викладача економіки слід віднести наступне: 1) впровадження рефлексивного підходу у навчальний процес з формування вказаної культури 2) формування необхідної бази знань спілкування студентів 3) активізація навчальних методів навчання.*

***Summary.** Through the experimental research, we came to the conclusion that the following factors should be included in the psychological and pedagogical conditions that ensure the formation of a culture of professional communication for economics teachers: 1) Implementation of a reflective approach to the educational process of forming the specified culture 2) Formation of the necessary knowledge base for student communication 3) Activation of teaching methods.*

Розкриємо сутність вказаних умов. Поняття «рефлексія» використовується різними науками: філософією, психологією, фізіологією, етикою, естетикою, кібернетикою, педагогікою. Це призвело до різного його трактування, тому й виникає необхідність дати його етимологічний аналіз. Слово «рефлексія» походить від *reflexio* (лат.), що означає звернення назад, відображення – форма теоретичної діяльності суспільно розвиненої людини, спрямована на осмислення своїх власних дій і їх законів; діяльність самопізнання, що розкриває специфіку духовного світу людини. У широкому сенсі рефлексію розуміють як міркування, самовладання, осмислення, самоаналіз своєї діяльності в системі відносин зі світом, у якому живе особистість.[2] Пізніше в англійській мові з'являється наукове трактування – *to reflect upon* – розмірковувати про... У словнику психологічних термінів знаходимо наступні визначення: РЕФЛЕКСІЯ - процес самопізнання суб'єктом внутрішнього психологічного стану.

Рефлексія – один з механізмів взаєморозуміння, що полягає в усвідомленні людиною того, як вона сприймається партнером у спілкуванні. Так, О. Лушпаєва на основі аналізу сучасних зарубіжних і вітчизняних психологічних досліджень рефлексії в ситуаціях взаємодії суб'єктів виділила три види рефлексії в спілкуванні:

- соціально-перцептивну (рефлексія «Я», саморефлексія або осмислення уявлень інших людей про себе);
- комунікативну (рефлексія іншого, взаєморефлексія, міжособистісна рефлексія або конструювання характеристик внутрішнього світу партнерів по взаємодії);
- соціально-психологічну (рефлексія ситуації, рефлексія взаємодії або когнітивне освоєння ситуації міжособистісної взаємодії).

Виділені автором види рефлексії подібні за психологічною природою, здійснюють подібні функції (функція когнітивного освоєння ситуації і функція управління процесом міжособистісної взаємодії) у процесах міжособистісної взаємодії і можуть розглядатися як структурні компоненти рефлексії в спілкуванні. [2]

Результати аналізу наукових досліджень дозволяють прийти до висновку, що **поняття «рефлексія» часто стосується діяльності вчителя**. Так, вчені дійшли висновку, що результативність впливу педагога на учнів значно підвищується завдяки рефлексивним процесам.

На думку Ю. Кулюткіна і Г. Сухобської, рефлексивні процеси в педагогічній діяльності виявляються:

- у процесі практичної взаємодії вчителя з учнями, коли він прагне адекватно розуміти і цілеспрямовано регулювати їхні думки, почуття і вчинки;
- у процесі проектування діяльності учнів, коли він розробляє цілі навчання і конструктивні схеми їх досягнення з урахуванням особливостей і можливостей просування і розвитку учнів;
- у процесі самоаналізу і самооцінки вчителем власної діяльності і самого себе як її суб'єкта .

Деякі автори (К. Вербова, С. Кондратьєва, Л. Пермінова й ін.) розглядають рефлексію як засіб саморегуляції вчителем своєї діяльності і організації навчально-виховного процесу, визначення стратегій педагогічного впливу; як визначену фазу навчальної діяльності, що виникає в ситуації неузгодженостей (суперечностей) необхідного і можливого та є закономірністю і умовою його формування і розвитку. Завдяки наявності такої фази в діяльності зберігається її цілісність і виникає можливість корекції змісту елементів діяльності. [3]

К. Вазіна визначає рефлексію як головний елемент у системі діяльності, що виконує складну функцію саморегуляції людини в світі. На її думку, рефлексія виникає тоді, коли має місце відхилення від зразка – норми діяльності людини, коли усвідомлюється незадоволеність власною діяльністю або зразком.

Рефлексія блокує діяльність по старих зразках і відкриває нові шляхи для мислення і дії. [1]

З. Метаєва розглядає проблеми професійного зростання педагога і вирішення їх за допомогою рефлексії власної діяльності. Вона зазначає, що питання рефлексивної діяльності вивчаються стосовно професійної готовності, компетентності, професійної кваліфікації, але сучасна освітня ситуація вимагає від педагога педагогічного досвіду.

Одним із вирішальних чинників у забезпеченні змін в освітньому процесі є творче мислення педагога, сутність якого пов'язана з умінням освоювати свій досвід, який фіксується в рефлексії, знаходити в ньому зачатки нових способів педагогічного впливу на навчальну діяльність, категоріально оформляти зразки нових способів і виражати їх у сучасних технологічних формах. Розуміє рефлексію як здатність А. Бізяєва, що визначає її як найважливіший чинник розвитку високого професіоналізму, який виявляється в здатності суб'єкта до постійного особистісного і професійного самовдосконалення, творчого зростання на основі психологічних механізмів самоаналізу і саморегуляції. Автор підкреслює значущість рефлексії для педагогічної діяльності в силу її дослідницького, нерегламентованого характеру. Автор уявляє педагогічну рефлексію як складний психологічний феномен, котрий виявляється в здатності вчителя займати аналітичну позицію стосовно своєї діяльності. Вона пропонує двопланову концептуальну модель педагогічної рефлексії, яка включає:

- операціональний рівень (конструктивно-виконавські, мотиваційні, прогностичні аспекти, що відбиваються в рефлексивній свідомості);
- власне особистісний рівень (професійно-особистісна суб'єктивна орієнтація вчителя в його діяльності й особистісна, суб'єктивна включеність у рефлексивну ситуацію).

Слід зазначити, що А. Пометун виділила ознаки педагогічної рефлексії:

- глибина, проблемність і критичність мислення;
- відкритість, готовність до діалогу, толерантність до чужої думки, чутливість до іншої людини;
- гнучкість у пошуку альтернативних підходів до вирішення проблеми;
- варіативність і пластичність у комунікативних стратегіях, особистісна включеність у діяльність, прийняття відповідальності за вибір рішення.

Автор, аналізуючи діяльність учителів-початківців, підкреслює, що її успішність забезпечується не наявністю окремих видів рефлексії (інтелектуальної і особистісної), а їх взаємозв'язком.

Вважаємо, що кожний з рівнів рефлексії визначає особливий сенс можливостей учителя, усвідомлення і переживання [1].

При рефлексії, на межі можливостей, відбувається фіксація різниці між собою й іншими, тоді в педагога виникає стан переживання, суперечності, бажання усунути її. Знання і використання резервів по усвідомленню і зміні обмежень приводить учителя до переживання успіху в діяльності.

Список використаних джерел

1. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 143–150.
2. Влодарська З.Л. Професійна підготовка майбутніх менеджерів у вищих технічних навчальних закладах: Дисер. ...канд. пед. наук. – Київ, 2003. – 31 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібн. – К: А.С.К. 2003. – 250 с.

Беценко Т.П.

доктор філологічних наук, професор, м. Суми

ЗНАЧЕННЯ КУРСУ «НАРОДОЗНАВСТВО» В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. Народознавство, зокрема – українське народознавство – невичерпний простір не тільки для самопізнання, самовираження, а й інтелектуального зростання особистості. Народознавство як освітній компонент покликане сприяти активізації в особистості почуття національної самоідентичності, окремішності, неповторності, відчуття і розуміння своєї самобутності як носія певних культурно-національних традицій, відзнак, цінностей, усвідомленню значущості у світовому просторі етнічної належності. Вивчення народознавчого матеріалу значно поповнить науковий багаж знань, розширить науковий світогляд, спонукатиме до подальшого поглибленого осмислення національних надбань і цінностей етносу. Крім того, народознавчий матеріал може стати підґрунтям для нових наукових досліджень.

Ключові слова: народознавство, духовно-інтелектуальне виховання, національні цінності, культурні традиції, розвиток особистості, педагог.

Summary. Ethnic studies, in particular, Ukrainian ethnic studies, is an inexhaustible space not only for self-knowledge, self-expression, but also for intellectual growth of the personality. Ethnic studies as an educational component is designed to promote the activation of a person's sense of national identity, separateness, uniqueness, sense and understanding of their identity as a carrier of certain cultural and national traditions, distinctions, values, and awareness of the significance of ethnicity in the global space. The study of ethnographic material will significantly enrich the scientific knowledge base, broaden the scientific outlook, and encourage further in-depth understanding of the national heritage and values of the ethnic group. In addition, ethnographic material can become the basis for further scientific research.

Keywords: ethnic studies, spiritual and intellectual education, national values, cultural traditions, personal development, teacher.

Постановка проблеми. Сучасна національна освіта перебуває в стані трансформації, безперервних змін. Відбувається переоцінка попередніх надбань, кардинальні повороти в системі навчання, виховання майбутніх фахівців. Це безпосередньо стосується підготовки педагогічних кадрів. Вважаємо, що сучасна мовно-літературна освіта, також педагогічний освітній простір взагалі потребують особливої уваги.

Зокрема, на наш погляд, треба подбати про впровадження в освітній процес ЗВО педагогічного профілю дисциплін, які передбачають вивчення прадавньої духовно-інтелектуальної скарбниці етносу.